

Inhoud

Lijst van tabellen en figuren	13
Lijst van gebruikte afkortingen	25
Inleiding	27
1. Jongeren en hun (gezins)relaties <i>Tom Boonaert en Filip Coussée</i>	31
1. Inleiding	31
2. Jongeren en hun gezin	31
2.1 Onder moeders rok of zelfstandig?	32
2.2 In welke gezinnen groeien Vlaamse jongeren op?	33
2.3 Relatie met vader en moeder	35
2.3.1 Responsiviteit en opvolging naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en gezinssituatie	36
2.3.2 Multivariaat model	37
2.4 Jongeren en hun gezin	38
2.4.1 Het huis uit	39
2.4.2 Geslacht en opleidingsniveau	39
2.4.3 Multivariaat model	40
2.4.4 Samenwonen	41
2.4.5 Jonge ouders	41
3. Jongeren en de liefde	42
3.1 De minderjarige groep	43
3.1.1 Wie heeft een lief?	43
3.1.2 Geslacht, leeftijd, onderwijsvorm naargelang relatiestatus	43

3.2	De meerderjarige groep	44
3.2.1	Geslacht, leeftijd, onderwijsvorm en opleidingsniveau naargelang relatiestatus	45
4.	Besluit	46
	Bibliografie	47
5.	Bijlagen	48
	Schalen	48
2.	Sociale achtergrond van studerenden in Vlaanderen	49
	<i>Nicole Vettenburg en Ruben Brondeel</i>	
1.	Inleiding	49
2.	Aantal studerenden bij de 18- tot 30-jarigen	50
3.	Sociale achtergrond van de jongeren die verder studeren	51
4.	Besluit	57
	Bibliografie	58
3.	Het schoolwelbevinden van jongeren in Vlaanderen	59
	<i>Nicole Vettenburg en Ruben Brondeel</i>	
1.	Inleiding	59
2.	De schoolbeleving	60
3.	De relatie met de lesgevers	68
4.	Besluit	75
	Bibliografie	76
5.	Bijlagen	77
	Schalen	77
4.	Jongeren aan de arbeid	79
	<i>Tom Boonaert en Filip Coussée</i>	
1.	Inleiding	79
2.	Uit werken gaan of verder studeren?	79

3.	Werksituatie	81
4.	(Ongekwalificeerde) schoolverlaters	83
5.	Logistische regressiemodellen	86
6.	Discussie en besluit	87
	Bibliografie	88
5.	Jongeren en vrije tijd	91
	<i>Filip Coussée en Tom Boonaert</i>	
1.	Inleiding	91
2.	De meest beoefende vrijetijdsactiviteiten	91
3.	Vrije tijd naar geslacht en leeftijd	94
4.	Vrije tijd naar onderwijsvorm	96
5.	Vrije tijd naar gezinssituatie	98
6.	Vrijetijdsmatigheden	99
7.	De vrije tijd van jongvolwassenen	100
	7.1 Werken of niet-werken?	101
	7.2 Onder het ouderlijke dak of op eigen benen?	101
	7.3 Jonge ouders	105
8.	De breedte van het 'vrijtijdsrepertorium'	106
9.	Besluit	107
	Bibliografie	108
10.	Bijlagen	109
	Schalen	109
6.	Participatie van Vlaamse jongeren aan het verenigingsleven	111
	<i>Mark Elchardus en Sarah Herbots</i>	
1.	Inleiding	111
2.	De waarde van het middenveld	111
3.	Sociale participatie bij jongeren: de cijfers	115
4.	Participatie van 12- en 13-jarigen	118

5.	Participatieloopbanen	119
6.	Het profiel van de participerende jongere	123
6.1	Verschillen naar onderwijsvorm	123
6.2	Geslachtsverschillen	124
6.3	Verschillen naar levensbeschouwelijke betrokkenheid	126
7.	Een multivariate test	127
8.	Democratiserende versus exclusieve verenigingstypes	129
9.	Besluit	131
	Bibliografie	132
7.	Jongeren en media: van mediavreemden tot hybride meerwaardezoekers	135
	<i>Tom Boonaert en Jessy Siongers</i>	
1.	Inleiding	135
2.	Jongeren en traditionele media	136
2.1	Gedrukte media	137
2.2	Televisie	139
2.3	Radio	141
3.	Jongeren en nieuwe media	143
3.1	Bezit	143
3.2	Gebruik	147
4.	Jongeren als multimediale gebruikers	151
5.	Bedenkingen en besluit	156
	Bibliografie	158
8.	De ideale levensloop van jongeren	161
	<i>Mark Elchardus en Lilith Roggemans</i>	
1.	Inleiding	161
2.	Wat is ideaal?	163
3.	Op zoek naar variatie in de ideale levensloop	167
4.	Ideale sequentie	168
5.	Ideale levensloop naar leeftijd	169
6.	Invloed van geslacht en opleidingsniveau	172

6.1	Verschillen tussen jongens en meisjes	172
6.2	Verschillen naar onderwijsvorm en opleidingsniveau	174
7.	Besluit	178
	Bibliografie	179
9.	Jongeren en democratisch burgerschap. Conventionele, alternatieve en aanvullende participatie	181
	<i>Mark Elchardus en Sarah Herbots</i>	
1.	Inleiding	181
2.	Naar een definitie van ‘democratisch burgerschap’	181
3.	Politieke interesse	182
4.	Een korte sociografie van de politieke interesse	186
5.	Geldige stemintentie	188
6.	Een korte sociografie van de geldige stemintentie	189
7.	Extremistisch stemgedrag	190
8.	Een korte sociografie van het extremistisch stemgedrag	191
9.	Alternatieve politieke acties	193
10.	Alternatieve ‘vormen’ eerder dan ‘vorm’?	195
11.	Alternatief of aanvullend?	198
12.	Voor elk wat wils?	200
13.	Individualisering en politieke participatie	204
14.	Besluit	207
	Bibliografie	208
10.	Welbevinden van Vlaamse jongeren	213
	<i>Hanne Op de Beeck</i>	
1.	Inleiding	213
2.	Jongerenwelzijn geschetst	213
2.1	Operationalisering van welbevinden	213
2.2	Zelfperceptie	214
2.3	Toekomstperspectief	217

2.4	Levenstevredenheid	218
2.5	Negatieve affectiviteit	219
2.6	Steunfiguren	221
3.	Invloed van sociodemografische variabelen	221
3.1	Literatuur	222
3.2	JOP-monitor 2	223
3.2.1	Geslacht	225
3.2.2	Leeftijd	227
3.2.3	Onderwijsvorm	230
4.	Profiel van ‘gelukkige’ jongeren	230
5.	Besluit	232
	Bibliografie	234
6.	Bijlagen	237
11.	Onveiligheidsgevoelens en punitieve attitudes bij Vlaamse jongeren	239
	<i>Diederik Cops</i>	
1.	Inleiding	239
2.	Onveiligheidsgevoelens bij Vlaamse jongeren	239
2.1	Beïnvloedende variabelen	242
2.2	Onveiligheidsgevoelens bij jongeren door de tijd heen	246
3.	Houding ten aanzien van criminaliteit: harde repressie en visie op preventie	248
3.1	Harde repressie	249
3.2	Houding ten aanzien van preventie	251
4.	Multivariate analyse	254
5.	Besluit	255
	Bibliografie	256
12.	De grenzen van verdraagzaamheid. Over de houding ten aanzien van andere culturen bij jongeren	259
	<i>Jessy Siongers</i>	
1.	Inleiding	259
2.	Hoe verdraagzaam zijn jongeren?	260
3.	Op zoek naar verklaringen voor geslachtsverschillen in etnocentrisme	263

3.1	Verklaringen voor etnocentrisme	264
3.2	Verklaringen voor genderverschillen in etnocentrisme	270
4.	Discussie en besluit	276
	Bibliografie	278
5.	Bijlagen	281
13.	Jongeren en delinquentie	283
	<i>Hanne Op de Beeck en Diederik Cops</i>	
1.	Inleiding	283
2.	Daderschap	284
2.1	Prevalentie van daderschap, ontdekking en registratie	284
2.2	Invloed van sociodemografische variabelen op daderschap	287
2.2.1	Daderschap naar leeftijd	287
2.2.2	Daderschap naar geslacht	290
2.2.3	Daderschap naar onderwijsvorm	292
2.3	Profiel van veelplegers	294
3.	Slachtofferschap	296
3.1	Prevalentie van slachtofferschap	296
3.2	Invloed van sociodemografische variabelen op slachtofferschap	298
3.2.1	Slachtofferschap naar leeftijd	298
3.2.2	Slachtofferschap naar geslacht	300
3.2.3	Slachtofferschap naar onderwijsvorm/opleidingsniveau	300
3.3	Vergelijking met de gegevens uit de JOP-monitor 1	302
3.4	Slachtoffers en daders: heterogene of homogene groepen?	302
3.5	Profiel van meervoudige slachtoffers	304
4.	Besluit	306
	Bibliografie	307
5.	Bijlagen	309
14.	Jong zijn in Vlaanderen. De belangrijkste bevindingen uit de JOP-monitor 2	311
	<i>Nicole Vettenburg, Johan Deklerck en Jessy Siongers</i>	
1.	Inleiding	311
2.	'Conditions' of de leefomstandigheden van jongeren	311
2.1	De woonsituatie van jongeren	311
2.2	Verder studeren en sociale achtergrond	312

2.3	De werksituatie van jongeren	313
2.4	Jongeren en hun vrijetijdsactiviteiten	313
2.5	Een lief hebben	314
3.	'Convictions' of de leefwereld van jongeren	314
3.1	Gezinsrelaties	315
3.2	Schoolwelbevinden	315
3.3	Welbevinden	316
3.4	Onveiligheidsgevoelens en punitieve attitudes	317
3.5	Grenzen van verdraagzaamheid	317
3.6	Democratisch burgerschap	318
3.7	Mediagebruik en mediapreferenties	319
3.8	De ideale levensloop van jongeren	320
4.	'Conduct' of het gedrag	321
4.1	Participatie aan het verenigingsleven	321
4.2	Delinquentie	323
5.	Tot besluit	323
	Bibliografie	324

Lijst van tabellen en figuren

Tabellen

Hoofdstuk 1

Tabel 1.1.	Vergelijking van de JOP-monitor 1 en de JOP-monitor 2 voor 14- tot 25-jarigen.	32
Tabel 1.2.	Woonsituatie van niet-schoolgaande Vlaamse jongeren tussen 18 en 30 jaar.	33
Tabel 1.3.	De woonsituatie van 12- tot 18-jarigen in percentage.	34
Tabel 1.4.	Vergelijking van de JOP-monitor 1 met de JOP-monitor 2 naargelang de woonsituatie van 14- tot 18-jarigen in Vlaanderen in percentage.	34
Tabel 1.5.	Vergelijking van de JOP-monitor 1 met de JOP-monitor 2 voor 14- tot 18-jarigen.	35
Tabel 1.6.	Gemiddelde responsiviteit en ouderlijke opvolging naar leeftijd bij 12- tot 18-jarigen.	36
Tabel 1.7.	Gemiddelde responsiviteit en ouderlijke opvolging naar geslacht bij 12- tot 18-jarigen.	36
Tabel 1.8.	Gemiddelde responsiviteit en ouderlijke opvolging naar opleidingsniveau bij 12- tot 18-jarigen.	37
Tabel 1.9.	Bèta-coëfficiënten van multiple regressie bij 18-jarigen.	38
Tabel 1.10.	Het aantal niet-schoolgaande jongeren en hun woonsituatie voor + 18-jarigen.	39
Tabel 1.11.	Vergelijking van de JOP-monitor 1 met de JOP-monitor 2 naargelang de woonsituatie voor niet-schoolgaande 18- tot en met 25-jarigen.	39
Tabel 1.12.	De woonsituatie naargelang geslacht en opleidingsniveau.	39
Tabel 1.13.	Zelfstandig wonen bij 18- tot 30-jarigen: odds ratio's uit de logistische regressie.	40
Tabel 1.14.	Het aantal jongeren met kinderen (in percentage).	41
Tabel 1.15.	Achtergrondkenmerken van het aantal en het percentage jongeren zonder en met kinderen naargelang geslacht, opleidingsniveau en woonsituatie.	42

Tabel 1.16.	Het aantal 12- tot 17-jarigen naargelang hun relatiestatus.	43
Tabel 1.17.	Vergelijking van de JOP-monitor 1 met de JOP-monitor 2 naargelang de relatiestatus.	43
Tabel 1.18.	Relatiestatus van 12- tot 17-jarigen naargelang geslacht, leeftijd en onderwijsvorm.	44
Tabel 1.19.	Het aantal 18- tot 30-jarigen naargelang hun relatiestatus.	45
Tabel 1.20.	Verdeling van geslacht, leeftijd en opleidingsvorm naargelang relatiestatus.	45

Hoofdstuk 2

Tabel 2.1.	Aantal studerenden en niet-studerenden bij 18- tot 30-jarigen.	50
Tabel 2.2.	Aantal studerenden en niet studerenden naar leeftijd bij 18- tot 30-jarigen.	50
Tabel 2.3.	Studieniveau van de studerenden bij 18- tot 30-jarigen.	51
Tabel 2.4.	Onderwijsvorm hoger onderwijs bij 18- tot 30-jarigen die hoger onderwijs volg(d)en.	51
Tabel 2.5.	Het al dan niet volgen van hoger onderwijs bij 18- tot 30-jarigen naar opleidingsniveau van de ouders.	52
Tabel 2.6.	Onderwijsvorm hoger onderwijs bij 18- tot 30-jarigen naar opleidingsniveau van de ouders.	53
Tabel 2.7.	Het al dan niet volgen van hoger onderwijs bij 18- tot 30-jarigen naar werksituatie van de ouders.	54
Tabel 2.8.	Het al dan niet volgen van hoger onderwijs bij 18- tot 30-jarigen naar werksituatie en opleidingsniveau van de ouders.	54
Tabel 2.9.	Onderwijsvorm hoger onderwijs bij 18- tot 30-jarigen naar werksituatie en opleidingsniveau van de ouders.	55
Tabel 2.10.	Het al dan niet volgen van hoger onderwijs bij 18- tot 30-jarigen naar vervangingsinkomen bij de ouders.	55
Tabel 2.11.	Het al dan niet volgen van hoger onderwijs bij 18- tot 30-jarigen naar soort vervangingsinkomen bij de ouders.	56
Tabel 2.12.	Logistische regressie van het effect van geslacht, leeftijd, opleiding en werksituatie van de ouders op de kans om hoger onderwijs te volgen.	57

Hoofdstuk 3

Tabel 3.1.	Schaalitem schoolbeleving (in percentage) bij studerenden (12- tot 30-jarigen).	61
Tabel 3.2.	Schoolbeleving naar studieniveau in het secundair en het hoger onderwijs.	62
Tabel 3.3.	Schoolbeleving naar geslacht en studieniveau bij studerenden.	63
Tabel 3.4.	Schoolbeleving naar leeftijd in het secundair en het hoger onderwijs.	64

Tabel 3.5.	Schoolbeleving naar onderwijsvorm in het secundair en het hoger onderwijs.	64
Tabel 3.6.	Schoolbeleving naar biservaringen bij 12- tot 30-jarigen.	65
Tabel 3.7.	Schoolbeleving naar biservaringen bij scholieren (12 tot 22 jaar).	66
Tabel 3.8.	Schoolbeleving naar biservaringen bij studenten (17 tot 30 jaar)	66
Tabel 3.9.	Verklarende factoren van schoolbeleving bij leerlingen uit de tweede en derde graad secundair onderwijs (bètawaarden).	67
Tabel 3.10.	Verklarende factoren van schoolbeleving bij studenten hoger onderwijs (bètawaarden).	68
Tabel 3.11.	Schaalitem relatie studerenden-lesgevers bij 12- tot 30-jarigen (in percentage).	69
Tabel 3.12.	Relatie studerenden-lesgevers naar studieniveau.	69
Tabel 3.13.	Relatie met lesgevers naar geslacht en studieniveau bij studerenden.	70
Tabel 3.14.	Relatie met lesgevers naar leeftijd in het secundair en het hoger onderwijs.	71
Tabel 3.15.	Relatie met lesgevers naar onderwijsvorm in het secundair en het hoger onderwijs.	72
Tabel 3.16.	Relatie met lesgevers naar biservaringen bij 12- tot 30-jarigen.	72
Tabel 3.17.	Relatie met leerkrachten naar biservaringen bij scholieren.	73
Tabel 3.18.	Relatie met docenten naar biservaringen bij studenten.	73
Tabel 3.19.	Verklarende factoren van de relatie met leerkrachten bij leerlingen uit de tweede en derde graad secundair onderwijs (bètawaarden).	74
Tabel 3.20.	Verklarende factoren van de relatie met docenten bij studenten hoger onderwijs (bètawaarden).	74
Tabel 3.21.	Ladingen en betrouwbaarheid van de schaal 'schoolbeleving' (12- tot 30-jarigen).	77
Tabel 3.22.	Ladingen en betrouwbaarheid van de schaal 'relatie met lesgevers' (12- tot 30-jarigen).	78
Tabel 3.23.	Beschrijving van de somschalen (0-100) 'schoolbeleving' en 'relatie met lesgevers' (12- tot 30-jarigen).	78

Hoofdstuk 4

Tabel 4.1.	Odds ratio's uit de binomiale logistische regressie met als afhankelijke variabele het al of niet studeren na de leerplicht bij 18- tot 30-jarigen.	80
Tabel 4.2.	Frequentietabel van het voornaamste beroepsstatuut bij niet-schoolgaande 18- tot 30-jarigen.	81
Tabel 4.3.	Werksituatie naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau van afgestudeerde jongeren tussen 18 en 30 jaar.	82
Tabel 4.4.	Vergelijking van beroepsstatuut tussen de JOP-monitor 1 en de JOP-monitor 2 voor jongeren tot 25 jaar.	83

Tabel 4.5.	Vergelijking van de JOP-monitor 1 met de JOP-monitor 2 naargelang schoollopen voor 18- tot 21-jarigen.	84
Tabel 4.6.	Achtergrondkenmerken voor schoolgaande en niet-schoolgaande jongeren tussen 18 en 21 jaar.	84
Tabel 4.7.	Achtergrondkenmerken naar geslacht en opleidingsniveau van werkende versus niet-werkende 18- tot 21-jarigen.	84
Tabel 4.8.	Opleidingsniveau bij de 18- tot 21-jarigen.	85
Tabel 4.9.	Het niet werken bij niet-schoolgaande 18- tot 30-jarigen: odds ratio's uit de binomiale logistische regressie.	86

Hoofdstuk 5

Tabel 5.1.	De mate en aard van vrijetijdsactiviteiten bij 14- tot 30-jarigen.	92
Tabel 5.2.	Vergelijking tussen de JOP-monitor 1 en de JOP-monitor 2 van de populairste activiteiten bij 14- tot 25-jarigen.	93
Tabel 5.3.	Vergelijking tussen 14- tot 17-jarige jongens en meisjes.	94
Tabel 5.4.	Vergelijking naargelang leeftijd voor 14- tot 15-jarigen en 16- tot 17-jarigen.	95
Tabel 5.5.	Vergelijking tussen 12- tot 13-jarige jongens en meisjes.	96
Tabel 5.6.	Vergelijking van vrijetijdsactiviteiten naargelang opleidingsvorm voor 14- tot 17-jarigen.	97
Tabel 5.7.	Verschillen in vrijetijdsactiviteiten naargelang opleidingsvorm voor jongeren uit de eerste graad secundair onderwijs.	98
Tabel 5.8.	Verschillen in vrijetijdsactiviteiten tussen jongeren uit een- en tweoudergezinnen in Vlaanderen.	98
Tabel 5.9.	Bèta-coëfficiënten van de multiple regressieanalyses met de verschillende dimensies als afhankelijke variabele bij 14- tot 17-jarigen.	100
Tabel 5.10.	Verschillen tussen +18-jarigen die werken en die niet werken en niet meer schoolgaand zijn, onafhankelijk van hun woonsituatie.	101
Tabel 5.11.	Vergelijking van vrijetijdsactiviteiten tussen 18- tot 30-jarige jongeren die bij de ouders wonen en die zelfstandig wonen.	102
Tabel 5.12.	Bèta-coëfficiënten van de multiple regressieanalyses met de verschillende dimensies als afhankelijke variabele bij 18- tot 30-jarigen die bij ouders wonen.	103
Tabel 5.13.	Bèta-coëfficiënten van de multiple regressieanalyses met de verschillende dimensies als afhankelijke variabele bij 18- tot 30-jarigen die zelfstandig wonen.	104
Tabel 5.14.	Vergelijking tussen 18- tot 30-jarige jongeren die zelfstandig wonen zonder en met kinderen.	105
Tabel 5.15.	Gemiddeld aantal activiteiten per vrijetijdsmoment voor jeugdwerkdeelnemers en niet-jeugdwerkdeelnemers bij 14- tot 30-jarigen.	106

Hoofdstuk 6

Tabel 6.1.	Frequentietabel van de participatie aan het verenigingsleven (in percentage) bij 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen.	116
Tabel 6.2.	Frequentietabel van de participatie aan het verenigingsleven (in percentage) bij 12- en 13-jarigen in Vlaanderen.	118
Tabel 6.3.	Procentuele verdeling van de respondenten naar het soort vereniging waarin zij participeren, volgens geslacht.	125
Tabel 6.4.	Frequentieverdeling van de zelfgerapporteerde levensbeschouwelijkheid (in percentage) van 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen.	126
Tabel 6.5.	Logistische regressie op al dan niet actief of organiserend lidmaatschap van een vereniging bij 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen.	128
Tabel 6.6.	Logistische regressie op al dan niet actief of organiserend lidmaatschap van verschillende verenigingstypes bij 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen.	130

Hoofdstuk 7

Tabel 7.1.	Tijdschriftpreferenties bij 14- tot 30-jarigen (in percentage).	137
Tabel 7.2.	Krantenvoorkeur bij 14- tot 30-jarigen (in percentage).	139
Tabel 7.3.	Preferenties voor televisiezenders bij 14- tot 30-jarigen (in percentage).	140
Tabel 7.4.	Preferenties voor radiozenders bij 14- tot 30-jarigen (in percentage).	142
Tabel 7.5.	Het percentage mediabezit bij 12- tot 30-jarigen.	144
Tabel 7.6.	Het percentage toegang tot nieuwe media bij 12- tot 30-jarigen.	144
Tabel 7.7.	Odds ratio's (relatieve kansverhoudingen) van de logistische regressie met internettoegang als afhankelijke variabele.	146
Tabel 7.8.	Het percentage internetgebruik bij 14- tot 30-jarigen.	148
Tabel 7.9.	Vergelijking internettoepassingen van de JOP-monitor 1 met de JOP-monitor 2 voor 14- tot 25-jarigen.	148
Tabel 7.10.	Bèta-coëfficiënten uit een multiple regressieanalyse met als afhankelijke variabele algemeen internetgebruik.	150
Tabel 7.11.	Latente klasse model voor mediaconsumptie: procentverdelingen voor de verschillende clusters.	151
Tabel 7.12.	Profiel van de vijf onderscheiden clusters op basis van mediaconsumptie: samenstelling naar geslacht, opleiding en leeftijd (in percentage).	155

Hoofdstuk 8

Tabel 8.1.	Gemiddelde, mediaan en variatiematen van de ideale leeftijden voor een aantal sociale transitie van Vlaamse jongeren tussen 14 en 30 jaar oud.	164
Tabel 8.2.	Gemiddelde leeftijd waarop de respondenten een bepaalde transitie als ideaal zien naar leeftijd voor Vlaamse jongeren tussen 14 en 30 jaar oud.	170
Tabel 8.3.	Gemiddelde ideale levensloop om bepaalde transitie te doorlopen naar geslacht.	173
Tabel 8.4.	Gemiddelde leeftijd waarop de respondenten een bepaalde transitie als ideaal zien naar onderwijsvorm voor Vlaamse jongeren tussen 14 en 30 jaar oud.	174
Tabel 8.5.	Gemiddelde leeftijd waarop de respondenten een bepaalde transitie als ideaal zien naar opleidingsniveau voor Vlaamse jongeren tussen 14 en 30 jaar oud.	176

Hoofdstuk 9

Tabel 9.1.	Items politieke interesse (verdeling in percentage) bij 14- tot 25-jarigen in Vlaanderen: vergelijking tussen de JOP-monitor 1 en de JOP-monitor 2.	184
Tabel 9.2.	Items politieke interesse (verdeling in percentage) bij 12- tot 30-jarigen in Vlaanderen.	185
Tabel 9.3.	Politieke interesse bij 12- tot 30-jarigen in Vlaanderen: bèta-coëfficiënten uit de meervoudige regressie.	187
Tabel 9.4.	Kruistabel: mening over de stemplicht en geldige stemintentie bij 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen (in percentage).	188
Tabel 9.5.	Geldige stemintentie van jongvolwassenen (in percentage) over verschillende leeftijdscategorieën.	189
Tabel 9.6.	Geldige stemintentie bij 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen: exponentiële bèta-coëfficiënten uit de logistische regressie.	190
Tabel 9.7.	Extremistische stemintentie van jongvolwassenen (in percentage) over verschillende leeftijdscategorieën.	191
Tabel 9.8.	Extremistisch stemgedrag bij 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen: exponentiële bèta-coëfficiënten uit de logistische regressie.	192
Tabel 9.9.	Frequentieverdeling (in percentage) van alternatieve politieke actie bij 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen.	194
Tabel 9.10.	Factoranalyse items 'alternatieve politieke participatie'.	196
Tabel 9.11.	Pearsoncorrelaties tussen conventionele participatie en onconventionele participatievormen.	200
Tabel 9.12.	Conventionele en onconventionele politieke participatie bij 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen: bèta-coëfficiënten uit de meervoudige regressie.	203

Tabel 9.13.	Het verband tussen individualisering en politieke participatie bij 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen: bètacoëfficiënten uit de meervoudige regressie.	206
-------------	--	-----

Hoofdstuk 10

Tabel 10.1.	Zelfwaardegevoel (in percentage).	215
Tabel 10.2.	Zelfeffectiviteit (in percentage).	216
Tabel 10.3.	Zelfmoordgedachten (in percentage).	216
Tabel 10.4.	Toekomstverwachtingen (in percentage).	217
Tabel 10.5.	Tevredenheid met levensdomeinen (in percentage).	219
Tabel 10.6.	Negatieve affectiviteit (in percentage).	220
Tabel 10.7.	Steunfiguren (in percentage).	221
Tabel 10.8.	Verschillen in zelfwaardegevoel, tevredenheid met algemene aspecten van het leven, tevredenheid met fysieke kenmerken en toekomstperspectief naar geslacht, leeftijd en onderwijsvorm (bij scholieren) (bètawaarden).	224
Tabel 10.9.	Verschillen in de keuze van steunfiguren naar geslacht, leeftijd en onderwijsvorm (bij scholieren) (odds ratio's).	224
Tabel 10.10.	Verschillen in gepest worden, zelfmoordgedachten en zelfeffectiviteit naar geslacht, leeftijd en onderwijsvorm (χ^2 en gemiddelde scores).	225
Tabel 10.11.	Interactie tussen geslacht en tevredenheid met fysieke aspecten in de verklaring van zelfwaardegevoel (bètawaarden).	226
Tabel 10.12.	Verklarende factoren van positief welzijn (bètawaarden).	231

Hoofdstuk 11

Tabel 11.1.	Frequentieverdelingen van de items 'onveiligheidsgevoelens' bij 12- tot 30-jarigen (in percentage).	241
Tabel 11.2.	Gemiddelde score op de schaal voor onveiligheidsgevoelens naar geslacht, leeftijd en onderwijsvorm bij 12- tot 30-jarigen.	244
Tabel 11.3.	Verband tussen leeftijd en scores op de schaalitems onveiligheidsgevoelens (Pearsons R).	245
Tabel 11.4.	Gemiddelde somscore op de schaal voor onveiligheidsgevoelens naar het al dan niet hebben van een kind(eren).	246
Tabel 11.5.	Gemiddelde somscore op de schaal voor onveiligheidsgevoelens in de JOP-monitor 1 en de JOP-monitor 2 (14- tot 25-jarigen).	247
Tabel 11.6.	Bètacoëfficiënten lineaire regressie met onveiligheidsgevoelens als afhankelijke variabele in de JOP-monitor 1 en de JOP-monitor 2 (14- tot 25-jarigen).	247
Tabel 11.7.	Verband tussen onveiligheidsgevoelens, harde repressie en visie ten aanzien van preventie (Pearsons R).	248

Tabel 11.8.	Frequentieverdelingen van de items ‘harde repressie’ bij de 14- tot 30-jarigen (in percentage).	249
Tabel 11.9.	Gemiddelde score op de schaal ‘harde repressie’ naar geslacht, leeftijd en onderwijsvorm bij 14- tot 30-jarigen.	250
Tabel 11.10.	Frequentieverdelingen van de schaal ‘visie ten aanzien van preventie’ bij de 12- tot 30-jarigen (in percentage).	252
Tabel 11.11.	Gemiddelde score op de schaal ‘visie ten aanzien van preventie’ naar geslacht, leeftijd en onderwijsvorm bij 12- tot 30-jarigen.	253
Tabel 11.12.	Bèta-coëfficiënten lineaire regressie met onveiligheidsgevoelens, harde repressie en visie ten aanzien van preventie als afhankelijke variabelen bij 14- tot 30-jarigen.	255

Hoofdstuk 12

Tabel 12.1.	Etnocentrisme bij Vlaamse jongeren, 12- tot 30-jarigen: frequentieverdelingen (in percentage).	261
Tabel 12.2.	Gemiddelde score op de etnocentrismeschaal: vergelijking tussen de JOP-monitor 1 en de JOP-monitor 2.	261
Tabel 12.3.	Gemiddelde score op etnocentrisme naargelang leeftijdsgroep, geslacht en opleiding, 12- tot 30-jarigen.	262
Tabel 12.4.	Verklaringen voor etnocentrisme: resultaten van de stapsgewijze meervoudige regressieanalyse (14- tot 30-jarigen).	269
Tabel 12.5.	Resultaten van de discriminantanalyse gender.	272
Tabel 12.6.	Verklaringen voor etnocentrisme met toevoeging van gendermaat: resultaten van de stapsgewijze meervoudige regressieanalyse (14- tot 30-jarigen).	274
Tabel 12.7.	Verklaringen voor etnocentrisme: resultaten van de stapsgewijze meervoudige regressieanalyse naargelang geslacht respondent (14- tot 30-jarigen).	276
Tabel 12.8.	Ladingen en betrouwbaarheid van de schaal ‘tevredenheid met levensstandaard’.	281
Tabel 12.9.	Coördinaten van de CATPCA-analyse op mediavariabelen.	281

Hoofdstuk 13

Tabel 13.1.	Plegers (in percentage), ontdekte plegers (in percentage en ontdekkingsgraad) en geregistreerde plegers (in percentage en registratiegraad) bij 12- tot 30-jarigen.	285
Tabel 13.2.	Verschillen in het aantal plegers en veelplegers onder 14- tot 25-jarigen tussen 2005 en 2008 (in percentage en odds ratio’s).	286
Tabel 13.3.	Leeftijdsverschillen in ouderschap (in percentage en odds ratio’s).	289
Tabel 13.4.	Geslachtsverschillen in ouderschap (in percentage en odds ratio’s).	290

Tabel 13.5.	Onderwijsvormverschillen in ouderschap onder scholieren (in percentage en odds ratio's).	292
Tabel 13.6.	Verklarende factoren van veelplegerschap onder 14- tot 30-jarigen (odds ratio's).	295
Tabel 13.7.	Prevalentie van slachtofferschap bij 12- tot 30-jarigen (in percentage).	296
Tabel 13.8.	Herhaald slachtofferschap bij 12- tot 30-jarigen (in percentage).	296
Tabel 13.9.	Leeftijdverschillen in slachtofferschap (in percentage en χ^2).	299
Tabel 13.10.	Geslachtsverschillen in slachtofferschap (in percentage, χ^2 en odds ratio's).	300
Tabel 13.11.	Onderwijsvormverschillen in slachtofferschap (in percentage en χ^2).	301
Tabel 13.12.	Verschillen in slachtofferschap naar opleidingsniveau (in percentage en χ^2).	301
Tabel 13.13.	Vergelijking van het percentage slachtoffers bij 14- tot 25-jarigen in de JOP-monitor 1 en de JOP-monitor 2.	302
Tabel 13.14.	Verband tussen vader- en slachtofferschap (absolute aantallen, χ^2 en odds ratio's).	303
Tabel 13.15.	Geëxponentieerde bèta-coëfficiënten van de logistische regressie met herhaald slachtofferschap als afhankelijke variabele bij 14- tot 30-jarigen.	305
Tabel 13.16.	Kruistabel van slachtofferschap en ouderschap van vandalisme.	309
Tabel 13.17.	Kruistabel van slachtofferschap en ouderschap van diefstal.	309
Tabel 13.18.	Kruistabel van slachtofferschap van drugs aangeboden en ouderschap van dealen.	309
Tabel 13.19.	Kruistabel van ouderschap van wapendracht en slachtofferschap van bedreiging met een wapen.	309
Tabel 13.20.	Kruistabel van slachtofferschap en ouderschap van fysiek geweld.	310

Figuren**Hoofdstuk 1**

Figuur 1.1.	Het aantal thuiswonende en zelfstandig wonende 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen (in percentage).	32
Figuur 1.2.	Woonsituatie naargelang leeftijd en geslacht (in percentage).	40
Figuur 1.3.	Het aantal jongeren en hun vaste/losse relatie (in percentage) naargelang de leeftijd.	42

Hoofdstuk 4

Figuur 4.1.	Werksituatie naar leeftijd en geslacht van afgestudeerde jongeren tussen 18 en 30 jaar (in percentage).	82
-------------	---	----

Hoofdstuk 6

Figuur 6.1.	Participatie (actief lidmaatschap) aan het verenigingsleven volgens leeftijd bij 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen.	120
Figuur 6.2.	Participatie (actief lidmaatschap) aan sport-, café- en hobbyverenigingen bij 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen.	121
Figuur 6.3.	Participatie (actief lidmaatschap) aan verschillende jeugd- en jongerenverenigingen bij 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen.	122

Hoofdstuk 7

Figuur 7.1.	Tijdschriftvoorkeur naar leeftijdsgroep (in percentage).	138
Figuur 7.2.	Krantenvoorkeur naar leeftijdsgroep (in percentage).	138
Figuur 7.3.	Preferenties voor tv-zenders naar leeftijdsgroep (in percentage).	141
Figuur 7.4.	Preferenties voor radiozenders naar leeftijdsgroep (in percentage).	142
Figuur 7.5.	Het percentage internetbezit naargelang de leeftijd volgens de JOP-monitor 1 en de JOP-monitor 2.	146

Hoofdstuk 8

Figuur 8.1.	De ideale levensloop van Vlaamse jongeren tussen 14 en 30 jaar oud.	167
Figuur 8.2.	Gemiddelde leeftijd waarop de respondenten een bepaalde transitie als ideaal zien naar leeftijd.	171

Hoofdstuk 9

- Figuur 9.1. Evolutie van politieke interesse van jongvolwassenen (12- tot 30-jarigen) over de leeftijd. 186

Hoofdstuk 10

- Figuur 10.1. Leeftijdsverschillen in zelfwaardegevoel, tevredenheid met algemene deelaspecten van het leven, tevredenheid met fysieke kenmerken en toekomstperspectief. 229
- Figuur 10.2. Leeftijdsverschillen in gepest worden, zelfmoordgedachten en zelfeffectiviteit. 229

Hoofdstuk 12

- Figuur 12.1. Gemiddelde score op ethnocentrisme naargelang leeftijdsgroep volgens geslacht (12- tot 30-jarigen). 263

Hoofdstuk 13

- Figuur 13.1. Percentage plegers naar leeftijd. 288
- Figuur 13.2. Geslachtsverschillen in gemiddelde delinquentiescores van 12- tot 30-jarige jongens en meisjes. 291
- Figuur 13.3. Evolutie van de prevalentie van slachtofferschap bij 12- tot 30-jarigen. 299

Lijst van gebruikte afkortingen

AFS	American Field Service (intercultureel uitwisselingsprogramma)
aso	Algemeen Secundair Onderwijs
(d)bso	(Deeltijds) Beroepssecundair Onderwijs
CATPCA	Categorische Principale Componentenanalyse
CD&V	Christen-Democratisch en Vlaams
CIM	Centrum voor Informatie over de Media
CM	Christelijke Mutualiteit
CVO	Centrum voor Volwassenenonderwijs
EF	Education First
EU	Europese Unie
ICQ	I Seek You (chatprogramma)
ICT	Informatie en Communicatietechnologie
J&M	Jeugd & Muziek
JOP	Jeugdonderzoeksplatform
kso	Kunstsecundair Onderwijs
MJA	Maatschappelijke Jongeren Actie
MSN	Microsoft Network (chatprogramma)
NEC	Normaal Economisch Circuit
NEET	Young People Not in Education, Employment or Training
n.s.	Niet Significant
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OIVO	Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties
pv	Proces-Verbaal
R ²	Verklaarde Variantie
Ref. cat.	Referentie Categorie
SD	Standaard Deviatie
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SES	Sociaal-Economische Status
Sig.	Significantieniveau
SONAR	Studiegroep 'Van Onderwijs Naar Arbeidsmarkt'
SSA	Stuurgroep Strategisch Arbeidsmarktonderzoek

SVR	Studiedienst van de Vlaamse Regering
tso	Technisch Secundair Onderwijs
vc	Variatiecoëfficiënt
VIA	Vrijwilligers Internationale Aktie
VB	Vlaams Belang
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VLD	Vlaamse Liberalen en Democraten
VRIND	Vlaamse Regionale Indicatoren
WAV	Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming
WoW	World of Warcraft

Inleiding

Vanuit de vaststelling dat het jeugdonderzoek in Vlaanderen te weinig coördinatie en systematiek kent, werd in 2003, op initiatief van het Vlaamse ministerie van Jeugd, het jeugdonderzoekplatform (JOP) opgericht. Sinds 2007 is het JOP als onderzoekslijn 'Jeugdbeleid' geïntegreerd in het Steunpunt Cultuur, Jeugd en Sport. Het JOP is een interdisciplinair en interuniversitair samenwerkingsverband tussen de onderzoekslijn Jeugddelinquentie en Preventie van het Leuvens Instituut voor Criminologie (K.U.Leuven), de onderzoeksgroep TOR van de Vakgroep Sociologie (VUB) en de Vakgroep Sociale Agogiek (UGent). Binnen het Vlaamse jeugdbeleid wordt 'evidence based policy' een algemeen aanvaard uitgangspunt en wordt monitoring van de jeugd gezien als een belangrijk hulpmiddel om veranderingen te realiseren in het jeugdbeleid.

De opdracht van het JOP is drieledig. Een eerste opdracht is het inventariseren en synthetiseren van recent wetenschappelijk onderzoek over Vlaamse jongeren. Deze syntheseopdracht vertaalt zich enerzijds in een onlinedatabank (te raadplegen op de website www.jeugdonderzoekplatform.be) en anderzijds in syntheserapporten, waarvan de publicatie *Jongeren van nu en straks* (Vettenburg, Elchardus & Walgrave, 2006) een voorbeeld is. Daarnaast worden eigen data verzameld, teneinde tendensen die zich aftekenen onder de Vlaamse jeugd nauw op te volgen en in kaart te brengen. Deze opdracht wordt gerealiseerd door een periodieke afname van de 'JOP-monitor', een vragenlijst die peilt naar de leefwereld, de levensomstandigheden en het gedrag van de Vlaamse jeugd. Ten slotte heeft het JOP een internationale opdracht. Internationale publicaties en contacten helpen de inventariserings- en monitoringsopdracht vorm te geven en dragen bij tot het bekendmaken van bekomen inzichten. Het is immers maar dankzij uitwisseling met wetenschappelijke partners, het werkveld en de beleidsmakers dat verworven inzichten tot nieuwe impulsen kunnen leiden, zowel binnen het jeugdonderzoek als binnen het jeugdbeleid.

In het kader van de eigen dataverzameling werden tot nog toe twee JOP-monitoren afgenomen. De resultaten van de JOP-monitor 1, afgenomen in 2005-2006, werden in twee eerdere publicaties beschreven en uitgediept (Vettenburg, Elchardus & Walgrave, 2007; Vettenburg, Deklerck & Siongers, 2009). Voorliggende publicatie is gebaseerd op de JOP-monitor 2, waarvan de dataverzameling aanving in augustus 2008 en gefinali-

seerd werd in december 2008. De ‘kersverse’ gegevens van deze databank worden in dit boek voor de eerste maal gepresenteerd en geanalyseerd.

In de eerste zes hoofdstukken van dit boek worden de thema’s gepresenteerd die betrekking hebben op de diverse socialisatiemilieus van de Vlaamse jongeren. Achtereenvolgens worden de thema’s ‘gezin’, ‘school’, ‘werk’, ‘vrije tijd’ en ‘participatie aan het verenigingsleven’ beschreven. Het eerste deel van het boek blijft puur beschrijvend en overwegend beperkt tot de weergave van de resultaten uit de JOP-monitor 2 vergeleken met deze uit de JOP-monitor 1. In de tweede helft van het boek worden een aantal thema’s meer uitdiepend beschreven, zij kaderen overwegend in lopend doctoraatsonderzoek: ‘(nieuwe)media’, ‘levensloopsperspectieven van jongeren’, ‘politieke participatie’, ‘welbevinden’, ‘onveiligheidsgevoelens en punitieve attitudes’, ‘etnocentrisme’ en ‘delinquentie en slachtofferschap’.

Met het oog op het belichten van mogelijke verschuivingen in de leefwereld, levensomstandigheden en/of het gedrag van de Vlaamse jeugd werd getracht de JOP-monitor 2 zo nauw mogelijk te laten aansluiten op de JOP-monitor 1. Niet alleen werden in de JOP-monitor 2 een aantal vragen ongewijzigd overgenomen uit de JOP-monitor 1, ook in het schrijven van dit boek werd ernaar gestreefd waar mogelijk te vergelijken met de gegevens uit de JOP-monitor 1. Deze gelijkvormigheid willen wij ook benadrukken met de titel van het boek. Voorliggende publicatie draagt dezelfde titel als de rapportage van de JOP-monitor 1, met als extra vermelding dat het ditmaal om gegevens uit de JOP-monitor 2 gaat. Op deze manier wordt duidelijk aangegeven dat de boeken een start vormen van een te verwachten reeks publicaties op basis van recurrente metingen bij Vlaamse jongeren. Toch moeten hierbij twee kanttekeningen gemaakt worden.

Om te beginnen dient vermeld te worden dat, hoewel getracht werd de JOP-monitor 2 inhoudelijk zo veel mogelijk op de JOP-monitor 1 te baseren, het onvermijdelijk was dat sommige thema’s gewijzigd werden. Dit ten gevolge van een eigen evaluatie van de JOP-monitor 1, alsook omwille van de wens in te spelen op nieuwe ontwikkelingen in binnen- en buitenlands onderzoek en op de maatschappelijke actualiteit. Dit zorgde ervoor dat vergelijking met de JOP-monitor 1 niet altijd mogelijk was, aangezien sommige thema’s in de JOP-monitor 2 niet meer of op een andere manier bevestigd werden. Bovendien verschillen de twee monitoren met betrekking tot de leeftijd van de bevestigde jongeren. De JOP-monitor 1 richt zich op 14- tot 25-jarigen, voor de JOP-monitor 2 werd de steekproef uitgebreid tot 12- tot 30-jarigen. Dit geeft ons de mogelijkheid om meer transities in de levensloop van jongeren in beeld te brengen. Vanuit de veronderstelling dat de leefwereld, de interesses en de cognitieve capaciteiten van de jongste respondenten sterk verschillen van die van de oudere, werd de JOP-monitor 2 in twee afzonderlijke vragenlijsten opgedeeld: één voor de 12- tot 13-jarigen en één voor de 14- tot 30-jarigen. De vragenlijst voor de jongsten kan hierbij beschouwd worden als een verkorte versie: naast het eenvoudiger formuleren van sommige vragen werden voor hen immers ook een aantal thema’s weggelaten. Meer informatie hierover kan teruggevonden worden in het technisch verslag van de JOP-monitor 2, te downloaden op <http://www.jeugdonderzoekplatform.be>.

Een tweede kanttekening is dat, hoewel het vaststellen van tendensen de uiteindelijke doelstelling van deze periodieke bevragingen uitmaakt, eventuele verschillen tussen de JOP-monitor 1 en de JOP-monitor 2 voorlopig nog niet als 'trend' omschreven kunnen worden. Om van een trend te kunnen spreken zijn immers drie opeenvolgende metingen nodig, en dient men aldus een volgende JOP-monitor af te wachten. Eventuele verschillen die in de beschreven analyses gevonden worden, dienen dus met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

Ten slotte willen we nog de personen en organisaties bedanken die ieder op hun eigen manier een steentje bijdroegen aan het tot stand komen van dit boek. Eerst en vooral verdienen natuurlijk de jongeren die bereid waren de vragenlijst in te vullen en terug te sturen een bijzonder woord van dank. In totaal kregen 8000 jongeren een vragenlijst toegestuurd, waarvan er uiteindelijk meer dan 3700 een volledig ingevulde versie terugstuurden. Via hun medewerking aan dit onderzoek dragen zij bij tot een onderbouwde, correctere beeldvorming over 'hun' leefwereld en oefenen zij indirect mee invloed uit op het jeugdbeleid. Het belang van hun participatie in dit soort projecten kan dan ook niet genoeg onderstreept worden. Daarnaast gaat onze dank uit naar de Vlaamse overheid die met het Programma Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek de mogelijkheid schiep om dit onderzoek uit te voeren en naar het Departement Jeugd, Cultuur, Sport en Media voor de begeleiding van het onderzoeksplatform. Hun steun was onmisbaar bij het realiseren van dit project.

DE REDACTIE

1. Jongeren en hun (gezins)relaties

Tom Boonaert en Filip Coussée

1. Inleiding

Dit hoofdstuk over jongeren en hun (gezins)relaties bestaat uit twee grote delen. In een eerste deel bekijken we de gezinssamenstelling van naderbij. We gaan na of jongeren op eigen benen staan of samenwonen met de ouders. Eerst geven we enkele gegevens over de ganse steekproef. We gaan na op welke leeftijd jongeren het ouderlijke huis verlaten en geven aan waar er verschillen zijn tussen jongens en meisjes en naargelang opleidingsniveau en werksituatie. Daarna gaan we dieper in op de leeftijdsgroep tot 18 jaar, gezien de jongeren in deze groep nog zowat allen thuis wonen. We gaan na in welke gezinnen jongeren leven en hoe de relatie is met hun (stief)ouders. In een tweede deel bekijken we relaties die jongeren aangaan met hun partner/lief. Wie heeft een lief (gehad) en wie niet? Voor beide delen streven we naar vergelijking met de JOP-monitor 1 daar waar de twee datasets het ons toelaten en waar we zinvolle analyses kunnen doen.

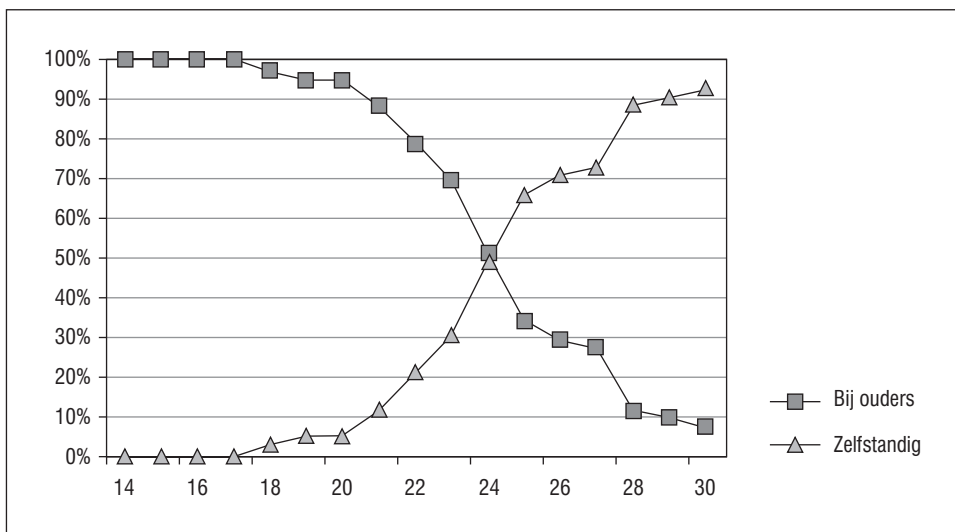
2. Jongeren en hun gezin

Een snel veranderende maatschappelijke context heeft impact op de werkomstandigheden, op de manier waarop we onze tijd structureren en onze huishoudens organiseren, maar ook op de samenstelling van onze gezinnen. Doorheen de laatste twee decennia gaat het aantal kinderen dat opgroeit in een zogenaamd traditioneel gezinsmodel in dalende lijn. In een vorige JOP-synthese van het bestaande onderzoek worden een aantal andere tendensen op een rijtje gezet (Vannuffel, Rutgeerts & Sinnaeve, 2006): er zijn meer echtscheidingen, er wordt meer ongehuwd samengewoond en we krijgen kinderen op latere leeftijd. Die kinderen wonen langer thuis, maar toch is er de laatste decennia een duidelijke trend van huishoudensverdunding. Het eenpersoonshuishouden is sinds 2007 met 30% van alle particuliere huishoudens het meest voorkomende type. Daarop volgen gehuwde paren met thuiswonende kinderen (28%) en op de derde plaats komen gehuwde paren zonder thuiswonende kinderen. De sterkste groei in het laatste decennium vond plaats in de niet-gehuwd samenwonende paren. Ook het aantal eenouderhuishoudens (en bijgevolg het aantal kinderen dat opgroeit bij een alleenstaande ouder) is sterk toegenomen (Lodewijckx, 2008).

2.1 Onder moeders rok of zelfstandig?

In de totale steekproef woont ongeveer 65% van de jongeren bij zijn ouder(s). De rest (35%) woont op zelfstandige basis, hieronder verstaan we dat jongeren alleen wonen, samenwonen met een partner of met vrienden.

In de leeftijdsgroep tot 18 jaar wonen zowat alle jongeren nog thuis. Tussen 18 en 21 jaar verlaat 6.3% het ouderlijke huis. Van de groep 22- tot 25-jarigen in onze steekproef woont nog bijna 60% thuis. Bij de 26- tot 30-jarigen is dat nog een respectabele 17.2% (figuur 1.1). De scharnierleeftijd ligt dus duidelijk rond de leeftijd van 25 jaar, dat is niet anders dan in de JOP-monitor 1 (Rutgeerts & Sinnaeve, 2007).

Figuur 1.1. Het aantal thuiswonende en zelfstandig wonende 14- tot 30-jarigen in Vlaanderen (in percentage; N = 3153).

De vergelijking tussen JOP-monitor 1 en 2 levert geen verschil op voor het aantal 14- tot 25-jarigen dat zelfstandig woont (zie tabel 1.1).

Tabel 1.1. Vergelijking van de JOP-monitor 1 en de JOP-monitor 2 voor 14- tot 25-jarigen.

	JOP 1 (N = 2456)	JOP 2 (N = 2211)
Bij ouders	86.2	85.9
Zelfstandig	13.8	14.1

$\chi^2 = .090$; $p = n.s.$

Bron: JOP-monitor 1 (2005-2006) en JOP-monitor 2 (2008).

Jongens wonen beduidend langer thuis dan meisjes. Dat strookt met het onderzoek van het voormalige Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie uit 2004 (zie Corijn, 2005) en van de Studiedienst voor de Vlaamse regering (Lodewijckx, 2008). In dat laatste onderzoek werd voor 2007 vastgesteld dat 78% van de 20- tot 24-jarige mannen thuis woont tegenover 64% van de vrouwen. Wanneer we onze databank opsplitsen naar geslacht en leeftijd, zien we dat vrouwen veel vroeger het ouderlijke huis verlaten dan mannen. Bij de 18- tot 21-jarige mannen leeft 3.7% zelfstandig, tegenover 9.1% van de vrouwen in deze leeftijdsgroep. In de leeftijdsgroep 22- tot 25-jarigen leeft bijna 30% van de mannen zelfstandig en 51.5% van de vrouwen. Bij de 26- tot 30-jarigen blijft het verschil: 75.4% van de mannen tegenover 90.9% van de vrouwen woont dan zelfstandig.

Tabel 1.2 leert ons dat niet-schoolgaande jongeren die niet werken meer bij hun ouders inwonen dan hun collega's die wel uit werken gaan.

Tabel 1.2. Woonsituatie van niet-schoolgaande Vlaamse jongeren tussen 18 en 30 jaar.

	Woont bij de ouders		Woont zelfstandig		χ^2
	N	%	N	%	
<i>Werk situatie</i>					31.048***
Werkt	468	32.7	964	67.3	
Werkt niet	98	53.6	85	46.4	

*** $p < .001$

2.2 In welke gezinnen groeien Vlaamse jongeren op?

In wat volgt focussen we op de jongeren tussen 12 en 18 jaar. Zowat alle jongeren in deze leeftijdsgroep (N = 1307) wonen nog in het ouderlijke huis. Binnen deze groep heeft bijna een kwart te maken gehad met een scheiding van de ouders (23.4%). Daarom maken we een onderscheid tussen klassieke tweeoudergezinnen (ik woon bij beide ouders), nieuw samengestelde tweeoudergezinnen (ik woon vooral bij mijn moeder/vader en haar/zijn nieuwe partner) en eenoudergezinnen (ik woon vooral bij mijn moeder/vader) (tabel 1.3).

Voor de jongeren die aangeven in co-ouderschap te leven, kunnen we niet weten hoe het gezin is samengesteld. Leven beide ouders alleen of heeft vader/moeder een nieuwe partner? Binnen de categorie *overige* (1.0%) zijn er jongeren die aangeven dat ze ofwel bij een partner/lief wonen (0.1%), ofwel bij een voogd of instelling/tehuis (0.2%), ofwel nog ergens anders (0.7%).

Tabel 1.3. De woonsituatie van 12- tot 18-jarigen in percentage (N = 1307).

	N	Percentage
<i>Tweeoudergezin</i>		
Bij beide ouders	982	76.0
(Vooral) bij moeder en nieuwe partner	89	6.9
(Vooral) bij vader en nieuwe partner	13	1.0
<i>Eenoudergezin</i>		
(Vooral) bij moeder	128	9.9
(Vooral) bij vader	12	1.0
<i>Andere</i>		
Ongeveer evenveel bij moeder als bij vader (co-ouderschap)	54	4.2
Overige	13	1.0

Een vergelijking met de JOP-monitor 1 (Rutgeerts & Sinnaeve, 2007) kunnen we enkel maken voor de groep vanaf 14 jaar.¹ In tabel 1.4 zien we dat er geen grote verschillen zijn in de woonsituatie van deze leeftijdsgroep.

Tabel 1.4. Vergelijking van de JOP-monitor 1 (N = 1116) met de JOP-monitor 2 (N = 1032) naargelang de woonsituatie van 14- tot 18-jarigen in Vlaanderen in percentage.

	JOP 1	JOP 2
Bij beide ouders	77.4	75.5
Bij moeder (en eventueel nieuwe partner)	15.9	17.2
Bij vader (en eventueel nieuwe partner)	3.0	2.6
Ongeveer evenveel bij moeder als bij vader (co-ouderschap)	2.3	3.8
Samen met partner	.5	.7
Andere	.7	.3

$\chi^2 = 7.607$; $p = n.s.$

Bron: JOP-monitor 1 (2005-2006) en JOP-monitor 2 (2008).

Een scheiding heeft vaak ook repercussies voor de materiële omstandigheden waarin kinderen opgroeien. Uit onderzoek van de Luikse universiteit (Petit & Casman, 2008) weten we dat 'klassieke gezinnen' het gemiddeld gezien financieel iets breder hebben dan nieuw samengestelde gezinnen. Het verschil is niet groot, maar er is wel een grote kloof met eenoudergezinnen. Zij kunnen zich duidelijk minder veroorloven: ze gaan minder op vakantie, komen er minder aan toe om nieuwe meubels te kopen en ook op kleren wordt serieus bespaard. Bij eenoudergezinnen zijn ook beduidend minder luxe-

1. De JOP-monitor 1 heeft een bereik van 14 tot en met 25 jaar.

goederen aanwezig zoals auto, pc met internet, vaatwasmachine, enzovoort. Voeding is de enige post waar minder op bespaard lijkt te worden. In datzelfde onderzoek wordt ook vastgesteld dat de schoolse achterstand en het aantal afwezigheidsdagen op school veel hoger liggen bij kinderen die opgroeien in eenoudergezinnen. Vaststellingen die wij niet kunnen onderbouwen met onze gegevens, maar we kunnen wel duidelijk zien dat de ‘financiële ruimte’ in eenoudergezinnen beduidend lager ligt dan in andere gezinnen. Dit wordt ook bevestigd met de data uit de JOP-monitor 2 ($t = -8.929$; $p < .001$). Tweeoudergezinnen scoren beduidend hoger dan eenoudergezinnen.

2.3 Relatie met vader en moeder²

Om een beeld te krijgen van de relatie tussen tieners³ en hun ouders gebruiken we de schalen *vaderlijke responsiviteit*, *moederlijke responsiviteit* en *ouderlijke opvolging*. Net zoals bij de JOP-monitor 1 (Rutgeerts, 2007) vinden we ook nu een positieve correlatie tussen de responsiviteit van de vader en deze van de moeder ($r = .386$, $p < .001$). Dat betekent dat jongeren die hoog scoren op vaderlijke responsiviteit dat ook doen op moederlijke responsiviteit en omgekeerd. Er is ook een positief verband tussen de responsiviteit van de vader en de ouderlijke opvolging ($r = .379$, $p < .001$) en tussen de responsiviteit van de moeder en de ouderlijke opvolging ($r = .314$, $p < .001$). Dit betekent dat jongeren die een hoge waarde geven aan de responsiviteit van de vader of de moeder, ook een hogere opvolging rapporteren.

Tabel 1.5. Vergelijking van de JOP-monitor 1 (N = 1060) met de JOP-monitor 2 (N = 968) voor 14- tot 18-jarigen.

	JOP 1	JOP 2	t-Test
Vaderlijke responsiviteit	64.43	62.93	1.776 (n.s.)
Moederlijke responsiviteit	77.27	77.35	-.120 (n.s.)
Ouderlijke opvolging	71.66	75.22	-5.126***

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$; n.s. = niet significant

Bron: JOP-monitor 1 (2005-2006) en JOP-monitor 2 (2008).

De vaderlijke en de moederlijke responsiviteit verschillen niet in beide databanken. Wel is er een verschil wat de ouderlijke opvolging betreft. Jongeren in 2008 rapporteren een hogere opvolging dan een tweetal jaar eerder. Weliswaar moet dit resultaat met enige nuance benaderd worden. Om van een trend te kunnen spreken zijn drie opeenvolgende metingen nodig (zie inleiding).

2. De verschillende items per schaal worden opgenomen in bijlage. Voor de meer technische gegevens verwijzen we naar het Technisch verslag JOP-monitor 2 (JOP, 2009).

3. Onder tieners verstaan we hier jongeren tot en met 18 jaar.

In tabel 1.5 zien we overigens ook dat vaders minder responsief worden ervaren dan moeders. Het verschil in responsiviteit tussen beide ouders komt ook in ander onderzoek naar voren (Vandoorne, Decaluwé & Vandemeulebroecke, 2000). Moeders worden ervaren als meer bezorgd, alerter en behulpzamer. De responsiviteit van beide ouders wordt als minder ervaren naarmate de leeftijd stijgt (zie tabel 1.6), maar het verschil tussen vader en moeder blijft.

Tabel 1.6. Gemiddelde responsiviteit en ouderlijke opvolging naar leeftijd bij 12- tot 18-jarigen.

	12 en 13 jaar	14 en 15 jaar	16 en 17 jaar	F-Toets
Vaderlijke responsiviteit (N = 1210)	69.08	65.58	63.19	11.071***
Moederlijke responsiviteit (N = 1215)	83.62	79.27	76.24	28.678***
Ouderlijke opvolging (N = 1208)	78.79	77.85	74.80	8.068***

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$; n.s. = niet significant

2.3.1 Responsiviteit en opvolging naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en gezinssituatie

Het verschil in responsiviteit is niet groot, maar jongens geven een iets grotere opvolging van hun vader aan dan meisjes ($t = 2.545$; $p < .05$). Omgekeerd is het niet zo dat de relatie tussen zonen en moeders beter zou zijn dan die tussen dochters en moeders. Dochters geven ook aan dat hun ouder(s) een iets grotere opvolging vertonen (zie tabel 1.7).

Tabel 1.7. Gemiddelde responsiviteit en ouderlijke opvolging naar geslacht bij 12- tot 18-jarigen.

	Jongen (N = 611)	Meisje (N = 599)	t-Toets
Vaderlijke responsiviteit	67.27	64.56	2.545*
Moederlijke responsiviteit	80.06	79.43	.737 (n.s.)
Ouderlijke opvolging	76.59	77.57	.264 (n.s.)

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$; n.s. = niet significant

Vergelijken we de jongeren naar gevolgde onderwijsvorm⁴ dan rapporteren aso-leerlingen een grotere vaderlijke responsiviteit dan hun medeleerlingen uit het tso ($p < .05$). Bso-leerlingen vallen tussen het aso en het tso, maar de verschillen zijn hier niet significant.

4. De opleidingsvormen hebben we onderverdeeld in drie verschillende groepen. De groep aso bevat de leerlingen uit de A-stroom van het eerste secundair en de leerlingen uit het tweede tot en met het zesde secundair aso en kso. De leerlingen uit het tso zijn enkel diegenen die in het derde tot en met het zesde secundair tso les volgen. De bso-groep zijn de leerlingen uit de B-stroom samen met de leerlingen uit het derde tot en met het zesde secundair bso, alsook het buitengewoon onderwijs en het deeltijds beroepsonderwijs/leercontract.

De moederlijke responsiviteit scoort hoog bij leerlingen uit het bso. Dit is significant hoger dan bij leerlingen uit het aso ($p < .05$) en tso ($p < .001$). Daarnaast rapporteren aso-leerlingen een hogere moederlijke responsiviteit dan de jongeren uit het tso ($p < .05$).

Wat de ouderlijke opvolging betreft zien we eenzelfde patroon terugkeren als bij de vaderlijke responsiviteit. Aso-leerlingen hebben een significant hogere ouderlijke opvolging dan de tso'ers ($p < .05$). De bso-leerlingen zitten tussen beide groepen en tonen geen significante verschillen (zie tabel 1.8).

Tabel 1.8. Gemiddelde responsiviteit en ouderlijke opvolging naar opleidingsniveau bij 12- tot 18-jarigen.

	aso (N = 766)	tso (N = 178)	bso (N = 184)	F-Toets
Vaderlijke responsiviteit	67.34	61.13	64.41	8.962***
Moederlijke responsiviteit	79.61	76.31	82.90	9.396***
Ouderlijke opvolging	77.90	74.70	76.78	3.301*

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Een laatste variabele die we kunnen koppelen aan de mate waarin opvolging en responsiviteit worden ervaren, is de gezinssituatie. Hier riskeren we de gezinscontext 'weg te cijferen'. We kunnen immers verwachten dat jongeren die vooral bij hun moeder wonen de responsiviteit van de vader minder hoog scoren, dan zij die bij vader en moeder wonen. Hetzelfde geldt voor de ouderlijke opvolging. We kunnen bijvoorbeeld wel de vaderlijke responsiviteit van jongeren uit tweeoudergezinnen vergelijken met de responsiviteit van die jongeren die aangeven (vooral) bij hun vader te wonen ($N = 12$). Hetzelfde kunnen we doen voor de moederlijke responsiviteit door te vergelijken tussen jongeren die vooral bij hun moeder wonen ($N = 119$) en diegenen die in een tweeoudergezin wonen. De absolute aantallen zijn klein, maar in geen van beide gevallen worden significante verschillen gevonden.

2.3.2 Multivariaat model

De bovenstaande analyses richten zich telkens op één bepaalde variabele. Natuurlijk kunnen de verschillende variabelen elkaar versterken of verzwakken. Daarom bouwen we een model op waarbij we gaan controleren welke onafhankelijke variabelen telkens de vaderlijke en moederlijke responsiviteit en de ouderlijke opvolging beïnvloeden. Als onafhankelijke variabelen nemen we geslacht, leeftijd, onderwijsvorm en financiële ruimte (tabel 1.9).⁵ De gezinssituatie laten we hier achterwege omdat we dan te veel

5. De items van deze schaal zijn terug te vinden in de bijlage achteraan dit hoofdstuk. Voor meer technische uitleg verwijzen we naar het Technisch verslag JOP-monitor 2 (JOP, 2009). Een kleine waarde op deze schaal betekent een grote financiële ruimte, een grote waarde duidt op een kleinere financiële ruimte.

verschillende kleine groepen moeten onderscheiden. De nieuwe variabele financiële ruimte geeft een indicatie van de sociaaleconomische status (SES) van de gezinnen waarin jongeren opgroeien.

Tabel 1.9. Bètaoëfficiënten van multiple regressie bij -18-jarigen.

	Vaderlijke responsiviteit (N = 1125)	Moederlijke responsiviteit (N = 1129)	Ouderlijke opvolging (N = 1129)
Leeftijd	-.101***	-.214***	-.107**
Geslacht			
Jongen (Ref. cat.: meisje)	.079**	-.007 (n.s.)	.027 (n.s.)
Opleidingsvorm			
Tso	-.089**	-.005 (n.s.)	-.037 (n.s.)
Bso (Ref. cat.: aso)	-.042 (n.s.)	.116***	.002 (n.s.)
Financiële ruimte (armoede-indicator)	-.047 (n.s.)	-.041 (n.s.)	-.068*
(Adjusted) R ²	.029	.053	.016

* p < .05; ** p < .01; *** p < .001; n.s. = niet significant

Model (vaderlijke responsiviteit): F = 7.616; p < .001

Model (moederlijke responsiviteit): F = 13.596; p < .001

Model (ouderlijke opvolging): F = 4.700; p < .001

Zoals in de voorgaande analyses blijkt ook hier dat leeftijd telkens weer de belangrijkste variabele is die de verschillende ouderlijke relaties beïnvloedt. Naarmate men ouder wordt, zal de vaderlijke ($\beta = -.101$; $p < .001$) en de moederlijke responsiviteit ($\beta = -.214$; $p < .001$) en de ouderlijke opvolging ($\beta = -.107$; $p < .001$) dalen. Het geslacht speelt enkel een significante rol bij de vaderlijke responsiviteit, waarbij jongens meer responsiviteit rapporteren ($\beta = .079$; $p < .01$). De opleidingsvorm speelt geen rol bij de ouderlijke opvolging. Wel geven leerlingen uit het tso meer vaderlijke responsiviteit ($\beta = -.089$; $p < .01$) aan dan leerlingen uit het aso. Bso-leerlingen rapporteren op hun beurt dan weer meer moederlijke responsiviteit dan aso-leerlingen ($\beta = .116$; $p < .001$). De financiële ruimte speelt enkel een minimaal significante rol bij ouderlijke opvolging. Hoe minder financiële ruimte er is, hoe minder jongeren aangeven dat er ouderlijke opvolging is ($\beta = -.068$; $p < .05$).

2.4 Jongeren en hun gezin

In dit deel zoomen we in op de oudere leeftijdscategorie (+ 18-jarigen). Wetende dat de leefsituatie van de studentenpopulatie in deze groep vaak wat ambivalent is in termen van woonplaats, maken we een nog specifiekere afbakening en richten we onze focus op de subgroep die niet langer schoolgaand is.

2.4.1 Het huis uit

Zes op de tien jongeren in deze groep leeft op zelfstandige basis (65.8%). Iets meer dan een derde woont nog bij zijn ouders (34.2%). Van de groep die zelfstandig woont, leeft het merendeel samen met zijn/haar partner (81.3%). Een kleine groep woont alleen (15.6%) en de rest deelt een woonst met vrienden (3.0%) (tabel 1.10).

Tabel 1.10. Het aantal niet-schoolgaande jongeren en hun woonsituatie voor +18-jarigen.

	N	%
Bij ouders	537	34.2
Zelfstandig	1032	65.8
Alleen	161	15.6
Samen met partner	839	81.3
Samen met vrienden	31	3.0

In vergelijking met de JOP-monitor 1 is het aantal niet-schoolgaande jongeren dat zelfstandig woont gestegen (zie tabel 1.11).

Tabel 1.11. Vergelijking van de JOP-monitor 1 (N = 964) met de JOP-monitor 2 (N = 657) naargelang de woonsituatie voor niet-schoolgaande 18- tot en met 25-jarigen.

	JOP 1		JOP 2	
	N	%	N	%
Bij ouders	643	66.7	382	58.1
Zelfstandig	321	33.3	375	41.9

$\chi^2 = 12.309$; $p < .001$

Bron: JOP-monitor 1 (2005-2006) en JOP-monitor 2 (2008).

2.4.2 Geslacht en opleidingsniveau

Verder zien we dat meer vrouwen op zelfstandige basis wonen dan mannen. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe meer jongeren zelfstandig wonen (tabel 1.12).

Tabel 1.12. De woonsituatie naargelang geslacht en opleidingsniveau.

	Bij ouders		Zelfstandig		χ^2 -test
	N	%	N	%	
Man	349	43	463	57	57.300***
Vrouw	188	24.8	569	75.2	
Geen diploma	77	49.7	78	50.3	37.724***
Diploma secundair onderwijs	232	36.5	403	63.5	
Diploma hoger onderwijs	157	25.7	453	74.3	

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

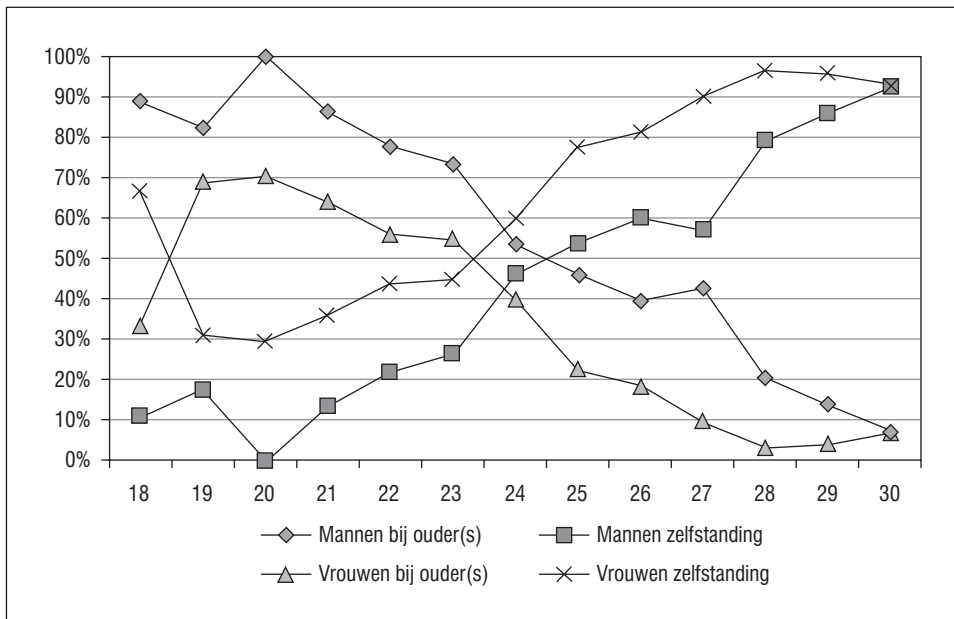
2.4.3 Multivariaat model

Omdat heel wat van de hierboven vermelde variabelen elkaar kunnen beïnvloeden, bouwen we een binomiale logistische regressie. De afhankelijke variabele is het al of niet bij de ouders wonen en de onafhankelijke variabelen zijn leeftijd, geslacht en opleidingsniveau. Net als bij de -18-jarigen nemen we ook hier de variabele financiële ruimte op (tabel 1.13).

Tabel 1.13. Zelfstandig wonen bij 18- tot 30-jarigen (N = 1401): odds ratio's uit de logistische regressie.

Zelfstandig wonen	Odds-ratio
Leeftijd	.1574***
Geslacht	
Jongen	.333***
(Ref. cat.: meisje)	
Opleidingsniveau	
Geen diploma	.485**
Diploma secundair onderwijs	.913 (n.s.)
(Ref. cat.: Diploma hoger onderwijs)	
Financiële ruimte (armoede-indicator)	1.249**
Nagelkerke	.399

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$; n.s. = niet significant
 Model: $-2 LL = 533.644$; $p < .001$

Figuur 1.2. Woonsituatie naargelang leeftijd en geslacht (in percentage).

De logistische regressie bevestigt de descriptieve analyses. Hoe ouder, hoe meer kans dat men zelfstandig zal wonen. Mannen wonen minder vaak zelfstandig dan vrouwen. In mindere mate speelt ook het opleidingsniveau een rol. Vooral jongeren die geen diploma secundair onderwijs hebben, wonen langer thuis. Merkwaardig genoeg stijgt de kans om zelfstandig te gaan wonen, wanneer de financiële ruimte kleiner wordt.

2.4.4 Samenwonen

In figuur 1.2 zien we dat vrouwen iets vroeger op zelfstandige basis gaan wonen dan mannen. De transitie ligt ongeveer rond de 21 à 22 jaar. Dit is ook de leeftijd waarop jongeren aangeven het ouderlijke huis te verlaten. Mannen geven aan dat ze dit doen op de gemiddelde leeftijd van 22.6 jaar (SD = 2.8); vrouwen doen dit iets vroeger, op 21.9 jaar (SD = 2.6). De gemiddelde leeftijd waarop men gaat samenwonen met partner/lief ligt bij mannen op 23.3 jaar (SD = 2.6). Vrouwen zetten die stap gemiddeld een jaartje vroeger, op 22.1 jaar (SD = 2.5).

2.4.5 Jonge ouders

De uitbreiding van de leeftijdsrange van de JOP-monitor brengt met zich dat we een andere levenslooptransitie kunnen belichten. In wat volgt geven we een beeld van de groep jonge ouders. In totaal geeft 14% van onze respondenten aan één of meerdere kinderen te hebben. Bijna 9% heeft één kind en 5% heeft twee of meer kinderen (tabel 1.14).

Tabel 1.14. Het aantal jongeren met kinderen (in percentage).

	N	%
Nee, ik heb (nog) geen kinderen	2723	85.9
1	278	8.8
2	124	3.9
3	37	1.2
4	6	.2
Totaal	3169	100.0

De gemiddelde leeftijd waarop men een eerste kind krijgt, ligt voor onze steekproef op 24.8 jaar. Voor mannen is dat 25.6, voor vrouwen 24.2. Dat is behoorlijk lager dan de gemiddelde moederschapleeftijd die aangegeven wordt in VRIND (2009), namelijk 29.4 jaar. Dat heeft grotendeels te maken met de leeftijdsrange van de JOP-monitor die de moeders ouder dan dertig jaar niet omvat.

In tabel 1.15 zien we dat jonge ouders voor het overgrote deel zelfstandig wonen. Iets meer vrouwen dan mannen in onze steekproef hebben kinderen.

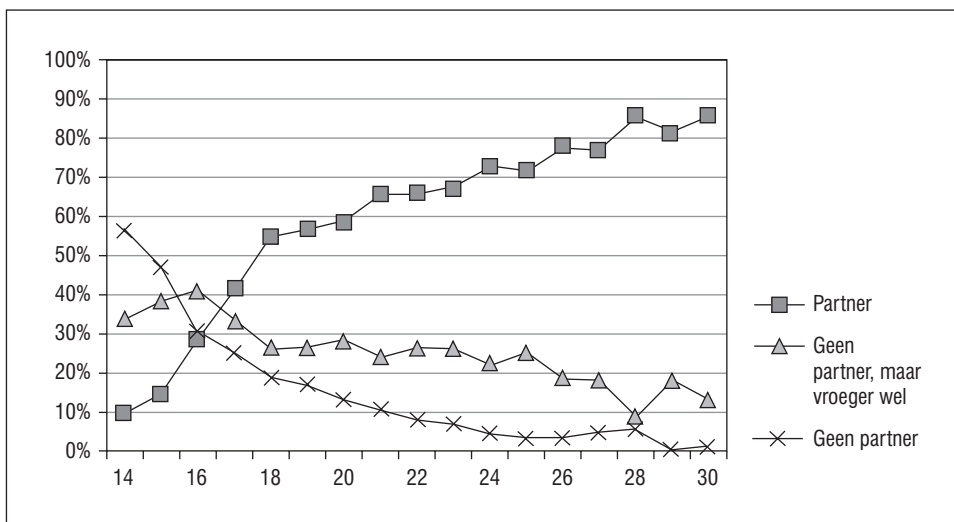
Tabel 1.15. Achtergrondkenmerken van het aantal en het percentage jongeren zonder en met kinderen naargelang geslacht, opleidingsniveau en woonsituatie.

	Geen kinderen		Kinderen		χ^2 -test
	N	%	N	%	
Man	1437	52.8	171	38.4	31.410***
Vrouw	1287	47.2	274	61.6	
Geen diploma	106	10.1	48	12.9	11.538**
Diploma secundair onderwijs	462	43.9	190	51.1	
Diploma hoger onderwijs	485	46.1	134	36.0	
Bij ouders inwonend	1995	74.9	3	5.3	789.300***
Zelfstandig wonend	669	25.1	407	94.7	

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

3. Jongeren en de liefde

In figuur 1.3 zien we hoe het hebben van een lief evolueert naargelang de leeftijd (zie ook Huysmans, Rutgeerts & Sinnaeve, 2007). De leeftijdsrange in de JOP-monitor 2 is te breed om zinvolle uitspraken te doen over dit thema voor de ganse steekproef. In een eerste deeltje gaan we in op de -18-jarigen. Vervolgens focussen we op de oudere leeftijdsgroepen.

Figuur 1.3. Het aantal jongeren en hun vaste/losse relatie (in percentage) naargelang de leeftijd.

3.1 De minderjarige groep

3.1.1 Wie heeft een lief?

Van de jongste leeftijdsgroep geeft ongeveer één op vijf aan dat hij/zij momenteel een lief heeft. De andere groep valt uiteen in twee ongeveer gelijke delen. De ene helft heeft nog nooit een lief gehad (50.7%), de andere helft zegt vroeger wel een lief gehad te hebben, maar nu niet meer (49.3%) (tabel 1.16).

Tabel 1.16. Het aantal 12- tot 17-jarigen naargelang hun relatiestatus (N = 1307).

	N	%
Ja, ik heb op dit moment een lief	269	21.1
Neen, momenteel heb ik geen lief	1005	78.9
Neen, maar ik heb vroeger wel een lief gehad	509	50.7
Neen, ik heb nog geen lief gehad	496	49.3

Wanneer we deze data vergelijken met de JOP-monitor 1 dan merken we een klein verschil. Drie jaar geleden waren er in de leeftijdsgroep 14- tot 17-jarigen meer jongeren met een relatie dan nu (tabel 1.17).

Tabel 1.17. Vergelijking van de JOP-monitor 1 (N = 1101) met de JOP-monitor 2 (N = 1022) naargelang de relatiestatus.

	JOP 1		JOP 2	
	N	%	N	%
Ja, momenteel een lief	383	34.8%	312	30.5%
Neen, momenteel geen lief	718	65.2%	710	69.5%

$$\chi^2 = 4.364; p < .05$$

Bron: JOP-monitor 1 (2005-2006) en JOP-monitor 2 (2008).

Bij alle jongens die een lief hebben, gaat het over iemand van het vrouwelijke geslacht. Bij de meisjes stelt 4.7% een relatie te hebben met iemand van hetzelfde geslacht.

3.1.2 Geslacht, leeftijd, onderwijsvorm naargelang relatiestatus

De vraag of jongeren een relatie hebben, levert met alle variabelen een significant verband op. Meer meisjes dan jongens hebben een relatie. Naarmate de leeftijd stijgt, stijgt de kans op een relatie. Meer bso-leerlingen dan tso'ers en aso'ers hebben een lief (tabel 1.18).

Tabel 1.18. Relatiestatus van 12- tot 17-jarigen naargelang geslacht, leeftijd en onderwijsvorm.

		Ja		Neen		χ^2 -Test
		N	%	N	%	
Geslacht	Jongen	110	17.1	534	82.9	12.723***
	Meisje	159	25.2	471	74.8	
Leeftijd	12-13	61	13.6	386	86.4	98.505***
	14-15	40	11.1	320	88.9	
	16-17	168	36.0	299	64.0	
Onderwijsvorm	aso	143	17.8	661	82.2	20.662***
	tso	53	28.3	134	71.7	
	bsc	58	30.4	133	69.6	

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

We hebben de jongeren die een relatie hebben ook gevraagd hoe ze hun relatie zouden omschrijven: een losse of een vaste relatie.⁶ Het merendeel van de jongeren zegt dat ze een vaste relatie hebben (N = 164; 79.8%). De rest van de groep omschrijft zijn relatie als los (N = 41; 20.2%).

Wat we niet gemeten hebben is de leeftijd waarop jongeren een eerste seksueel contact hebben en de aard van dat contact. Jongeren hebben wel aangeduid dat 17.3 jaar de ideale leeftijd is om voor het eerst geslachtsgemeenschap te hebben. Nederlands onderzoek geeft aan dat op 14 jaar voor het eerst wordt gekust en de gemiddelde leeftijd waarop jongeren voor het eerst geslachtsgemeenschap hebben zou op 16.7 jaar liggen (Naber & van Lenning, 2007). Volgens Maes en Vereecken (2002) is de Vlaamse jeugd er nog iets rapper bij. De gemiddelde leeftijd waarop jongeren voor het eerst seks (coïtus) hebben zou 15.7 jaar zijn. Die gemiddelden worden wel sterk beïnvloed door de vroege vogels. Zowel in Vlaanderen als in Nederland heeft de helft van de jeugd geslachtsgemeenschap op 17- à 18-jarige leeftijd.

3.2 De meerderjarige groep

Nemen we de meerderjarige groep in beeld dan zien we dat drie op tien jongeren momenteel geen relatie hebben. Van die groep zegt 74.2% vroeger wel een relatie gehad te hebben (tabel 1.19). Dit loopt gelijk met de resultaten uit de JOP-monitor 1.

6. Deze vraag was niet opgenomen in de vragenlijst voor 12- tot 13-jarigen. Deze analyse geldt bijgevolg enkel voor de leeftijdsgroep 14- tot 18-jarigen.

Tabel 1.19. Het aantal 18- tot 30-jarigen naargelang hun relatiestatus (N = 2343).

	N	%
Ja, ik heb op dit moment een lief	1628	69.5
Neen, momenteel heb ik geen lief	715	30.5
Neen, maar ik heb vroeger wel een lief gehad	531	74.2
Neen, ik heb nog geen lief gehad	184	25.8

3.2.1 Geslacht, leeftijd, onderwijsvorm en opleidingsniveau naargelang relatiestatus

Ook in de oudere leeftijdsgroep levert de analyse naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau telkens significante verbanden op. Vrouwen hebben meer relaties dan mannen. De kans op een relatie stijgt met de leeftijd. Van de 18- tot 21-jarigen heeft bijna 60% een lief, bij de 22- tot 25-jarigen is dat nog eens 10% meer. Van de oudste leeftijdsgroep heeft 81% een lief. Slechts 3.2% van de oudste leeftijdsgroep had nog nooit een partner of lief. Jongeren die bso volgden in het secundair onderwijs hebben vaker een relatie dan mensen uit het aso. Als we het opleidingsniveau bekijken, dan vinden we geen significante verschillen (tabel 1.20).

Tabel 1.20. Verdeling van geslacht, leeftijd en onderwijsvorm naargelang relatiestatus.

	Ja		Neen		χ^2 -Test	
	N	%	N	%		
Geslacht	Man	770	63.7	438	36.3	38.773***
	vrouw	858	75.6	277	24.4	
Leeftijd	18-21	422	57.0	318	43.0	110.3***
	22-25	439	67.4	212	32.6	
	26-30	766	80.5	185	19.5	
Onderwijsvorm	Aso	600	64.9	325	35.1	15.435***
	Tso	536	71.9	209	28.1	
	Bso	421	73.3	153	26.7	
Opleidingsniveau	Geen diploma	114	72.6	43	27.4	1.465 (n.s.)
	Diploma secundair onderwijs	489	76.5	150	23.5	
	Diploma hoger onderwijs	477	77.2	141	22.8	

* p < .05; ** p < .01; *** p < .001; n.s. = niet significant

Het merendeel van de jongeren geeft aan dat hun huidige relatie een vaste relatie is. Slechts 3.6% (N = 58) zegt dat ze momenteel een losse relatie hebben.

Van de mannen die een relatie hebben, zegt 2.9% dat zijn partner van hetzelfde geslacht is. Bij vrouwen bekomen we eenzelfde percentage: 2.2%. Dat komt overeen met de data uit ander onderzoek waarin 2 à 3% zichzelf omschrijft als homoseksueel (Maes & Vereecken, 2002; Pelleriaux & Van Ouytsel, 2004). Het reële cijfer kan uiteraard hoger liggen. Hier hebben we enkel de seksuele geaardheid van diegenen die momenteel een relatie hebben bevroegd.

Mannen geven aan dat de leeftijd van hun partner gemiddeld 23.4 jaar (SD = 4.6) is. De gemiddelde leeftijd van de partner bij vrouwen ligt iets hoger: 27.1 jaar (SD = 5.9). Naarmate de leeftijd van de respondent stijgt, stijgt ook de leeftijd van de partner.

4. Besluit

In dit hoofdstuk hebben we jongeren en hun (gezins)relaties van naderbij bekeken. In deel één focusten we op de woonsituatie en de relatie die jongeren hebben met hun ouder(s). Het tweede deel wijdden we aan de relaties die jongeren aangaan met een partner/lief.

Jongeren wonen thuis tot hun achttiende. Vanaf dan zien we hen geleidelijk aan het nest uitvliegen. Meisjes doen dat iets vlugger dan jongens. Ook studenten blijven iets langer thuis 'hangen' tot na hun studies.

We bevroegen ook de relaties met partner of lief. Jongens hebben minder vlug een relatie dan meisjes, jongeren met een hoger opleidingsniveau minder vlug dan jongeren met een lager opleidingsniveau. Naarmate de leeftijd stijgt, geraakt iedereen van straat.

De relaties met de ouders hebben we in kaart gebracht via de mate waarin responsiviteit en opvolging worden ervaren. Hier vonden we een aantal markante resultaten. Meisjes rapporteren een iets hogere responsiviteit van de moeder en een hogere ouderlijke opvolging dan jongens. Er werden ook kleine verschillen gevonden naar onderwijsvorm. De financiële ruimte in een gezin lijkt een significante rol te spelen bij ouderlijke opvolging. De groep uit eerder welgestelde gezinnen geeft een betere opvolging van de ouders aan dan leeftijdsgenoten uit minder welvarende gezinnen. We hebben geen maatstaf om te bepalen wanneer ouders 'responsief genoeg' zouden zijn (laat staan dat we dat kunnen doen los van de specifieke context). Evenmin kunnen we beoordelen of ouders hun kinderen wel genoeg opvolgen of wanneer die opvolging juist beknottend werkt. Toch blijven het opmerkelijke verschillen die ook door andere onderzoekers werden gevonden en op uiteenlopende manieren worden verklaard. In onderzoek dat focust op opvoedingsvaardigheden en de nood aan opvoedingsondersteuning komt men daar vaak op terug (zie Glazemakers & Deboutte, 2005; Vanhee, 2007). Diverse

auteurs vragen ook aandacht voor de stress die veroorzaakt wordt door het moeilijk rondkomen of door de combinatie gezin en arbeid (Hermanns, 2008; Vandenbroeck, 2008). Onze vaststellingen hebben mogelijk meer te maken met contextuele omstandigheden dan met ouderlijke eigenschappen. Het debat over opvoedingsverantwoordelijkheid en opvoedingsondersteuning moet dan ook net zo goed toegespitst worden op de ‘pedagogische verantwoordelijkheid van de samenleving’ als op het ‘pedagogisch bijsturen van het disfunctionele gezin’. Het is in dat opzicht bijvoorbeeld een interessante denkpiste om ook na te gaan wat de mate van responsiviteit en opvolging is bij andere sleutelfiguren of in de buurt.

Bibliografie

- Corijn, M. (2005). Bij de ouder(s) wonen: veranderingen bij 18- tot 35-jarigen in de jaren negentig (1992-2004). *CBGS-sitemap*, Uit het onderzoek, Huishoudens, 26 april 2005.
- Glazemakers, I. & Deboutte, D. (2005). Opvoedingsondersteuning in Triple P. *Alert*, 31(5), 22-29.
- Hermanns, J. (2008). Opvoedingsondersteuning: een winst- en verliesrekening. *Welwijs*, 19(1), 12-15.
- Huysmans, H., Rutgeerts, E. & Sinnaeve, I. (2007). Gezocht: vriend (M/V) & lief (M/V). In N. Vettenburg, M. Elchardus & L. Walgrave (red.), *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 1* (pp. 147-159). Leuven: LannooCampus.
- JOP (2009). *Technisch verslag JOP-monitor 2. Onuitgegeven verslag*, K.U.Leuven, UGent, VUB. Te raadplegen op www.jeugdonderzoekplatform.be.
- Lodewijckx, E. (2008). *Veranderende leefvormen in het Vlaamse Gewest, 1990-2007 (en 2021). Een analyse van gegevens uit het Rijksregister*. SVR-Rapport. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- Maes, L. & Vereecken, C. (2002). *Jongeren en gezondheid: resultaten voor 2002*. Te raadplegen op <http://allserv.rug.ac.be/~cvereeck/hbasc>.
- Naber, P. & van Lenning, A. (2007). Lijf en Liefde. In J. Kermes, P. Naber & A. Dieleman (red.), *Leefwerelden van jongeren. Thuis, school, media en populaire cultuur* (pp. 72-88). Bussum: Coutinho.
- Pelleriaux, K. & Van Ouytsel, J. (2004). *De houding van Vlaamse scholieren tegenover holebisexualiteit (scholierenenquête 2003)*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.
- Petit, S. & Casman, M.-T. (2008). Gebruik van PSBH-gegevens om een beter beeld te krijgen van nieuw samengestelde gezinnen. In V. De Potter, M. Flamme, A. Pennewaert & E. Tack (red.), *Het kind in een nieuw samengesteld gezin* (pp. 65-112). Brussel: Koning Boudewijn Stichting.
- Rutgeerts, E. (2007). Ouders? Geen last van. In N. Vettenburg, M. Elchardus & L. Walgraeve (red.), *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 1* (pp. 31-44). Leuven: LannooCampus.
- Rutgeerts, E. & Sinnaeve, I. (2007). Over moeders rokken en eigen nestjes. In N. Vettenburg, M. Elchardus & L. Walgrave (red.), *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 1* (pp. 45-54). Leuven: LannooCampus.
- Vandenbroeck, M. (2008). Opvoedingsondersteuning is meer dan risicomangement. *Alert*, 34(2), 54-65.
- Vandoorne, J., Decaluwé, L., & Vandemeulebroecke, L. (2000). Het gezin. In J. Dewitte, J. Hooge & L. Walgrave (red.), *Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld: 12- tot 18-jarigen over hun leefwereld en toekomst* (pp. 55-79). Leuven: Universitaire Pers Leuven.

- Vanhee, L. (2007). *Weerbaar en broos. Mensen in armoede over ouderschap. Een verkennende kwalitatieve studie in psychologisch perspectief*. Leuven: Centrum voor Psychoanalyse en Psychodynamische Psychologie.
- Vannuffel, K., Rutgeerts, E. & Sinnaeve, I. (2006). Married with children? Gezin in het jeugdonderzoek 2000-2005. In N. Vettenburg, M. Elchardus & L. Walgrave, (red.), *Jongeren van nu en straks. Overzicht en synthese van recent jeugdonderzoek in Vlaanderen* (pp. 19-45). Tielt: Lannoo.
- Vlaamse Overheid (2009). *VRIND 2009. Vlaamse Regionale Indicatoren*. Brussel: Vlaamse Overheid.

5. Bijlagen

Schalen

Responsiviteit vader

- Als ik ergens over pieker of verdrietig ben, dan begrijpt mijn vader wat er aan de hand is.
- Als het niet zo goed gaat met mij, dan lukt het mijn vader om mij te troosten.
- Mijn vader weet precies wanneer ik het ergens moeilijk mee heb.
- Mijn vader weet heel goed wat ik wil of voel.
- Als ik met mijn vader over mijn problemen praat, dan helpt hij mij echt.
- Mijn vader helpt mij goed als ik het moeilijk heb.
- Ik kan goed met mijn vader praten over alles.
- Als ik verdrietig ben of ergens mee zit, dan heeft mijn vader dat in de gaten.

Responsiviteit moeder

- Als ik ergens over pieker of verdrietig ben, dan begrijpt mijn moeder wat er aan de hand is.
- Als het niet zo goed gaat met mij, dan lukt het mijn moeder om mij te troosten.
- Als ik met mijn moeder over mijn problemen praat, dan helpt zij mij echt.
- Mijn moeder weet precies wanneer ik het ergens moeilijk mee heb.
- Mijn moeder helpt mij goed als ik het moeilijk heb.
- Mijn moeder weet heel goed wat ik wil of voel.
- Ik kan goed met mijn moeder praten over alles.
- Als ik verdrietig ben of ergens mee zit, dan heeft mijn moeder dat in de gaten.

Ouderlijke opvolging

- Mijn moeder vraagt altijd waar ik naartoe ga als ik uitga.
- Mijn moeder wil weten wie mijn vrienden zijn.
- Mijn moeder vraagt waar ik mijn geld aan uitgeef.
- Mijn vader vraagt altijd waar ik naartoe ga als ik uitga.
- Mijn vader wil weten wie mijn vrienden zijn.
- Mijn vader vraagt waar ik mijn geld aan uitgeef.

Financiële ruimte

- Eén keer per maand vrienden uitnodigen.
- Slechte meubels vervangen.
- Eén week per jaar op vakantie gaan.
- Vlees, vis of kip eten om de twee dagen.
- Nieuwe in plaats van tweedehandskledij kopen.
- Het huis warm houden in de winter.